

İKTİSADİ DÜŞÜNCE TARİHİ NOTLARI (1)

WLADİMİR LENİN

Bolşevik Devrimi'nin Lideri ve Sovyetler Birliği'nin Kurucusu

Bahri Yılmaz

Emeritus Jean Monnet Professor in Economics

İKTİSADİ DÜŞÜNCE TARİHİ NOTLARI (1)

WLADİMİR LENİN

Bolşevik Devrimi'nin Lideri ve Sovyetler Birliği'nin Kurucusu

“...Devrimciler doğaları gereği güçlü ve inatçı kişiliklerdir. Neredeyse her zaman siyasi çevrelerine karşı zayıf bir konumdan başlarlar ve başarılarını karizmalarına, öfke uyandırma yeteneklerine ve gerilemekte olan rakiplerinin psikolojik zayıflıklarını ustalıklı kullanmalarına borçludurlar...”

Henry Kissenger¹

Birinci Dünya Savaşı devam ederken, 1917 yılında önce Avrupa'yı ve daha sonra dünyayı sarsacak olan, 'Bolşevik-Komünist Devrimi' gerçekleştirildi. Bu devrimin lideri ve merkezindeki kişi Wladimir Iljitsch Uljanow: Kısaca, Lenin idi. Bolşevik Devriminin ve Sovyetler Birliğinin kurucu lideri Lenin hakkında sayısız kitaplar ve makaleler yazıldı. Bolşevik Devrimi'nin ardından 108 yıl geçtikten sonra yeniden kısa bir eleştirisel değerlendirmenin ilginç olabileceğini düşünüyorum.

Giriş:

Rus devleti tarihinde beş defa yıkılmış ve her defasında tekrar kurulmuştur. İlk Rus devleti (Kiew Rus) 13. yüzyılda Tatar ve Moğollar tarafından devrilmiştir. İkincisi, Moskova Devleti'dir ve 1600'da “Anarşi döneminde” ortadan kalkmıştır. Üçüncü devlet ise 1613'te Romanov ailesi ile başlamış ve son Çar II. Nikolay ve ailesinin Bolşevikler tarafından öldürülmesine kadar sürmüştür. Dördüncü dönem ise, Lenin ile başlayan ve Mikhail Gorbaçov ile son bulan dönemdir. Rus devletinin son dönemi Marxism-Leninizm doktrinine bağlı “Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin (CPSU) 1991'de dağılmasından sonra başlayıp , günümüzde devam ulaşan Rusya Federasyonu dönemidir.

Kısacası Rusya'nın IV. Ivan ile başlayan tarihsel serüvenleri, Büyük (Deli) Petro, II. Büyük Katerina, Romonovlar, Lenin, Stalin ve Gorbaçov üzerinden 1991 yılına kadar gelmiştir. Bundan sonra da başka bir otoriter rejim altında, ilk aşamada Boris

¹ Henry Kissenger. „China”, Paantheon, 2012, p.108.

Yeltsin, Dmitri Medvedev ile başlamış ve ardından Vladimir Putin tarafından yönetilmektedir.

Komünist dönem dışında 14. yüzyıldan itibaren Ortodoks Kilisesi de ülkenin yaşamında son derece etkin olmuş ve kendisini Bizans İmparatorluğu'nun ve Üçüncü Roma İmparatorluğu'nun devamı olarak görmüştür. 17. yüzyıldan itibaren de Ruslar genişlemeci ve yayılmacı politikalara öncelik vermişler, doğu da Pasifik okyanusuna ve Alaska'ya kadar genişlemişlerdir. Almanya Şansölyesi Helmut Schmidt anılarında Rusların genişleyici ve emperyalist politikalarını “*Ruslar sınırlarının her iki tarafında kendi askerleri olunca ancak o zaman kendilerini güvende hissederler*” şeklinde ifade etmiştir.²

Her defasında savaş ve anarşi sonucu yeniden kurulan Rus devletlerinin demokrasi idealleri ve hedefleri olmamıştır. Devletin şiddet uygulamaları nedeniyle düşünce özgürlüğü ve ekonomik özgürlük kavramları Rusya için her zaman yabancı kavramlar olarak kalmıştır. Rusya tarihi boyunca geleneksel ve aralıksız olarak mutlakiyetçi ve otoriter rejimleri ile yönetilmiştir. Önce Çarlar, sonra komünist partisi genel sekreterleri ve şimdide seçimle gelen otoriter liderler. Winston Churchill, Rusya'yı “*Gizemli bir sır veya ya da harika bir miras*” şeklinde tanımlamıştır.³

Kısacası, Rus halkı tarihinin hiçbir döneminde demokrasi ile karşılaşmamıştır. Gazeteci Dirk Sager'in tespiti son derece anlamlıdır. Ona göre “Rusya'da demokrasi ve hukuk devleti şu anda her zamankinden daha uzakta gözüküyor. Strazburg'daki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Rusya'nın gerçek anlamda işleyen tek mahkemesidir.” Bilindiği üzere AIHM'de en fazla başvuru Rusya ve Türkiye'den yapılmaktadır.⁴

Rusya, tarihimiz boyunca mücadele ettiğimiz büyük bir imparatorluğun mirasçısı ve komşumuz bir ülke. Ulusal bağımsızlık savaşımızın kazanılmasına ve sonra da kalkınma sürecinde ülkemize önemli bir ekonomik destek sağlamışlardır. Ayrıca, bu ülke insanların Avrupa'nın kültürüne, özellikle klasik müzik ve edebiyat alanlarında çok büyük katkıları olmuştur. Klasik müzikte, Tchaikovsky, Stravinsky, Prokofyev, Korsakov, Schostakowitsch, Rachmaninoff'un katkılarının yanı sıra edebiyatta, 19. yüzyıldan başlayarak, Puşkin, Dostoyevski, Gogol, Boris Pasternak, Leo Tolstoy ve Solzhenitsyn'ı sayabiliriz. Buna karşın, bu ülkenin tarihi miras olarak aldığı ve üstesinden gelmesi gereken politik, ekonomik ve psikolojik sorunları hakkında çok az şeyler biliyoruz. Kısacası, “*Rusya, sadece geleceğinin*

² Helmut Schmidt, Menschen und Machte, Siedler Verlag 1987, s.40

³ Helmut Schmidt, Vertiefungen, Siedler, 2010, 93-94

⁴ A.g.e .s.84

değil, aynı zamanda geçmişinin de karanlıkta kaldığı tek ülkedir”: (Manfred Quiring-Gazeteci).⁵

Bu yazımızda Lenin’i yaşamını, verdiği mücadeleyi ve Ekim 1917 Bolşevik devriminin öncesinin, sonrasının politik, ekonomik koşullarını ve 1917-24 yılları arasındaki kanlı ve acımasız iç savaş dönemini üzerinde kısaca duracağız. Sonuçta, Lenin ve Bolşevik devrimi ile ilgili bir değerlendirme yapacağız.

Lenin’in Yaşam Öyküsü⁶

Öncelikle, Lenini kısa bir yaşam öyküsünü, kişiliğini ve ölümüne (1924) kadarki süreci tarihsel gelişmeler içerisinde yerini kısaca özetlemek istiyorum.

1870-1905 Dönemi:

Lenin, 22 Nisan 1870 yılında, Moskova’nın yaklaşık 890 km doğusunda, Volga’da bir şehir olan Simbirsk’te, soylu bir okul müfettişinin oğlu ve bir toprak sahibinin kızından oluşan ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Vladimir, hayatta kalan altı çocuğun üçüncüsüydü (ikisi bebeklik döneminde öldü) ve her zaman ailesine yakın kaldı

Uljanow’lar, düzen, hiyerarşi ve itaat gibi zamanın burjuva değerlerinin desteklendiği edebiyat, güzel sanatlar ve müzikle ilgilenen eğitilmiş bir aileydi. Rusya’yı aydınlanmış Batı toplumlarına yaklaştıracak liberal, modernleştirici reformları memnuniyetle karşılamalarına rağmen, Çarın sadık tebaasıydılar. Ebeveynlerinin gelecek nesiller için iddialı planları vardı ve çocuklarının eğitimlerine çok dikkat ettiler. İlk bakışta, kökenleri onu gelecekteki bir devrimci lider olarak tanımlamadı.

Vladimir zeki bir çocuktur. Okumayı severdi ve Simbirsk’teki liseden, 1887’de döneminin en iyi öğrencisi olarak mezun oldu ve tüm derslerden olağanüstü iyi notlar aldı.

Aynı yılın ağustos ayında, Kazan Üniversitesi’ne girdi. Ancak sadece dört ay sonra, öğrenci dernekleri üzerindeki kısıtlamaların kaldırılmasını talep eden bir protestoya katıldığı için bazı öğrenci arkadaşlarıyla birlikte üniversiteden atıldı.

Bu sırada, St Petersburg Üniversitesinde (Petrograd) okuyan kardeşi, Alexander Ilyich Ulyanov, Çar III. Alexander’a planlı bir suikast girişiminde bulunduğu

⁵ Helmut Schmidt, Vertiefungen, Siedler, 2010, , 93-94

⁶ Bkz. Ian Kershaw, Der Mensch und Die Macht, DVA, 2021, s.43-50. and Vladimir Lenin, Britannica, <https://www.britannica.com/biography/Vladimir-Lenin>.

gerekçesiyle tutuklandı ve idam edildi (1887). Bu üzücü olayın ardından Lenin devrimci harekete katılmaya karar verdi.

1887-1891 yılları arasında devrimcilerin aktif olduğu Samara'da hukuk fakültesinde okudu. Mezun olduktan sonra Samara'da 1893 de avukat olarak çalıştı. Bunun yanı sıra, devrimci hareketlere katıldı ve önde gelen Sosyal Demokratlarla temas kurduğu St. Petersburg'a taşındı. 1895 yılında, Lenin, daha sonra Menschewik lideri olan Yuliy Martov (1873-1923) ile birlikte Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin (RSDLP) öncülerinden biri olan 'İşçi Sınıfının Kurtuluşu için Mücadele Birliği'ni kurdu.

1890' da siyasi ajitasyon suçlamasıyla gizli polis örgütü 'Okhranka' tarafından tutuklanarak, doğu Sibirya'nın bir bölgesine sürgüne gönderildi Sibirya'da iki yıl hapis ve üç yıl sürgünde kaldı. (1895-1900). Orada da devrimci propaganda broşürleri yazmaya devam etti. Sürgünde, kendisini devrimci davaya adanmış olan Nadesda Krupkaya ile-1898'de evlendi.

Üzerindeki siyasi baskılar nedeniyle, tutuklanma ve hapse girmekten korkan Lenin, 1900'de Zürih, Münih, Paris, Cenevre ve Krakow üzerinden başlayan uzun süreli bir sürgüne gitti. 1905'teki devriminde Rusya'ya geri döndü. Aralık 1907'de yeniden Avrupa'ya geri sürgüne gitti. Ancak, 1917 Şubat Devrimi'nden sonra tekrar Petrograd'a gelebildi.

Geleceğin işçi lideri Lenin, hayatının hiçbir döneminde geleneksel, düzenli ücretli olarak çalışmaya zorlanmadı. Kırklı yaşlarında bile, annesi ve giderek artan bir şekilde Bolşeviklerin zengin sempatizanları tarafından maddi olarak desteklendi.

1917 Devrimi öncesi Rusyadaki Ekonomik ve Politik Koşullar (1905-1917)

1905 Devrimi

Rus İmparatorluğu'nun geniş bölgelerine yayılan kitlesel bir siyasi ve sosyal huzursuzluğun sonucuydu. İmparatorluk, ekonomik zorluklar, siyasi baskı, sosyal huzursuzluk ile boğuşuyordu, Devrim mücadelelerine katkıda bulunan birkaç kilit ve önemli faktörler vardı:

Birincisi, Siyasi Baskı ve Otokrasi: Çarlık Rusya'sının siyasi yapısı, halkın yönetime katılımına olanak vermedi. II. Nicholas, Çarların tanrısal haklarına inanan ve gücünü sınırlamaya yönelik tüm çabalara direnen bir otokrat olarak hüküm sürdü. Bu nedenle de demokratik kurumların yokluğu, sivil özgürlüklerin söz konusu olmadığı mutlak bir otoriter sistemi savunuyordu. Siyasi muhalefet sansür, hapis veya sürgünle karşılandı ve muhalif grupları yeraltına itti veya Sibirya'ya sürgüne

gönderdi. Bu baskı iklimi, yaygın bir hayal kırıklığı ve radikalizmi besledi. Ülke, hukukunu, bağımsız yargıyı hiçbir dönemde oluşturamamıştır.

İkincisi, Sosyal Eşitsizlik ve Ekonomik Zorluklar:

Rus halkı, zengin aristokrasi ile yoksul kitleler arasında derinden bölünmüştü. Etkin bir orta sınıf yoktu. Nüfusun çoğunluğunu oluşturan köylüler, geçim kaynaklarını sürdürmek için toprak sahiplerinin baskısı altındaki bir sistem ile mücadele ediyorlardı. Yüksek vergiler ve tahıl talepleri, kırsal toplulukları daha da yoksullaştırarak periyodik kıtlıklara ve huzursuzluğa yol açtı.

O yıllarda sivil toplum örgütlenmesi zayıf ve etkisizdi. Toprak sahibi orta sınıf küçüktü ve aydınlar çok azdı. Sorunun ilginç yanı, uçsuz bucaksız ve ağırlıklı olarak yoksul ülkenin nüfusunun yüzde 80'inden fazlası, çoğu devlete ve yetkililerine karşı hassas olan çiftçilerdi. Çiftçilerin çoğu köy topluluklarında ilkel koşullar altında yaşıyordu ve ekonomik olarak toprak sahiplerine bağımlıydı. Son yirmi yılda muazzam bir büyüme gösteren sanayi başkentlerinde yoksul ve ezilen proletaryanın hiçbir bir yasal koruması yoktu.

Kentsel alanlarda, sanayileşme sürecinde fabrikaların yükselişi yeni bir dizi sorunu beraberinde getirdi. Sanayi işçileri yorucu çalışma koşulları, uzun çalışma saatleri ve asgari ücretlerle karşı karşıya kaldı. Fabrika ortamları genellikle güvensizdi ve grevler veya protestolar sert misillemelerle karşılandı. İşçiler temsil edilme veya yasal başvurudan yoksundu, bu da işverenlere ve devlete karşı nefreti yoğunlaştırdı.

Kısacası, tarihsel sürece bakıldığında, Rusya, 1905 yılında içinde bulunduğu ekonomik ve politik şartlar nedeniyle büyük bir direnişe hazırlanıyordu. Bunların başında, Birinci Dünya Savaşı'nda kaybettiği çok sayıda insan sayısı, sınırdaki askerlerin demoralize olmaları ve kaçışların başlaması, dış borçları, alt yapı eksiklikler, sivil nüfus için günlük ekonomik zorluklar ve Çar'ın reformları düşünmeyi bile inatla reddetmesi, şiddetli bir isyan havası yarattı.

Bunun sonucunda, barış talebi giderek daha yüksek bir sesle dile getirilirken, Çar'ın ve yönetinin toplumdaki itibarı giderek azaldı. Bu kentli işçi sınıfı, devrimci grupların etkisine girdi ve giderek daha fazla bilinçli ve duyarlı hale geldi. İşçiler daha iyi koşullar ve ücretler talep ettikçe grevler ve protestolar yaygınlaştı.

1905 devriminin, 1917 Rus Devrimlerine ve Bolşevizm'in ayrı bir siyasi hareket olarak ortaya çıkmasına zemin hazırladı. Lenin, 1905 devrimini "Büyük Kostümlü

Prova" olarak adlandırdı ve bu devrim olmadan "1917'de Ekim Devrimi'nin zaferi imkânsız olurdu" diye yorumladı.⁷

Kanlı Pazar

Devrimin ilk tetikleyicisi 22 Ocak 1905'teki Kanlı Pazar katliamı oldu. O gün, Rahip Georgy Gapon liderliğindeki barışçıl bir işçi yürüyüşü, Çar II. Nicholas'a bir dilekçe vermek için St. Petersburg'daki Kışlık Saray'a yaklaştı. Dilekçede daha iyi çalışma koşulları, adil ücretler ve temel sivil özgürlükler talep edildi. Ancak göstericiler İmparatorluk muhafızları'nın açtığı ateşle karşılandı ve yüzlerce ölüm ve yaralanmayla sonuçlandı.

Kanlı Pazar, Rus halkının Çar'a olan güvenini tamamen sarstı ve imajını olumsuz yönde etkiledi. Katliama karşı halkın öfkesi, imparatorluk çapında bir grev, ayaklanma ve protesto dalgasına yol açtı. Fabrikalar kapandı, ulaşım ağları felç oldu ve kırsal kesimde köylü isyanları patlak verdi.

Uzun zamandır rejimin güvenilir bir direği olarak kabul edilen ordu bile, Potemkin zırhlısındaki ünlü isyan da dahil olmak üzere isyanlar yaşadı. İsyen otokrasiyi devirmedi, ancak 1905'in sonlarında Çar, çok partili bir siyasi sistem olan Devlet Duması'nın kurulması ve 1906 Rus Anayasası da dahil olmak üzere anayasal reformları kabul etmek zorunda hissetti. Bu olay Kanlı Pazar olarak tanındı ve 1905 Devrimi'nin temel nedenlerinden biri olarak görülüyor.

Sonrası, Çar'ın Rusya'nın geniş bölgelerinin kontrolünü kaybettiği kısa ömürlü bir devrime neden oldu. 1905 devrimi başarısız oldu, ancak gelecekte neler olabileceğine dair ciddi bir uyarı görevi gördü. 1905 yılındaki devrimci grev ve protesto hareketi sırasında Lenin, Rusya'ya döndü ve Çar'a karşı koşulsuz mücadeleyi savundu. Baskıdan sonra tekrar sürgüne İsviçreye gitti. 1912 yılında, devrimci bir kadro gücünün kurulmasından sonra, Lenin nihayet Bolşevikleri bağımsız bir parti olarak Sosyal Demokratlardan ayırdı. Yeni kurulan parti gazetesi "Pravda" yı yönetti ve Joseph V. Stalin'i Merkez Komitesine atadı. 2016 yılında yayınladığı "Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Olarak Emperyalizm" adlı makalesinde, Batılı sanayi devletlerinin kaçınılmaz olarak kendiliğinden çözüleceği doktrinini geliştirildi. 1914-1917 yılları arasında Lenin İsviçre'de sürgünde yaşadı.

⁷ Russian Revolution of 1905, Soviet History Archive,
<https://www.marxists.org/history/ussr/events/1905/index.htm>

Ekim 1917 Bolşevik Devrimine Gidiş

Lenin 1917 Ekim devrimindeki rolüne geçmeden, değişik biyografilerden edindiğimiz yaşamı ve kişisel özellikleri ile ilgili bilgiler yardımıyla kendisini tanıyalım.

Lenin, "sefil kıyafetleri" içinde garip bir halk lideri oldu. Şaşırtıcı ve güçlü bir enerjiye sahipti. Aynı zamanda, keskin anlayışı ve agresif tartışma yeteneği, sözlü ve yazılı anlaşmazlıkların çoğunda üstünlük kazanmasını sağlayan, heyecan verici bir hatip ve tartışmalı polemikçiydi.

Dahası, birçok yazısında Marksist diyalektiği ustaca nasıl uygulayacağını biliyordu. Aynı zamanda son derece iradeli ve kendinden emindi ve cholerik, karamsar bir mizaç, hoşgörüsüzlük ve her zaman haklı olmanın gururunu taşıyordu.

Lenin sadece siyaset ve devrim için yaşadı. Onunla uzlaşmak zordu. Aslında, neredeyse hiç gerçek arkadaşı yoktu. Hırslıydı ve tüm enerjisini harcadı. Ayrıca, farklı görüşlere sahip Marxsist ideologlara karşı tamamen hoşgörüsüzdü. Sınıf düşmanlarına karşı acımasızdı, onları yok etmek için terörü savunuyor ya da onaylıyordu.

Lenin hayatı boyunca sağlık sorunlarıyla mücadele etti. Felç edici baş ağrıları, eğilebilme eksikliği, onu çöküşün eşiğine getiren sinir gerginliği, mide ağrısı ve derin yorgunluk gibi çok önemli sağlık sorunları vardı.

İlk olarak 1902'de Marksist Devrim'in önde gelen Rus teorisyeni olarak algılandı, "Ne yapmalı?" başlıklı kitabında, devrimci mücadelenin politik, ekonomik ve teorik olduğu konusundaki tutumunu hatırlatıyor ve proleter devrimin örgütleyicisi ve yöneticisi olarak devrimci partinin tarihi rolünü hatırlatır. Lenin, esas olarak bir öğrenci olarak Geogi Plekhanov, Rusya'daki devrimin köylülerden değil, örgütlü sanayi emeğinden geleceğini savundu.

Lenin, Şubat İsyanı'ndan ve Çar'ın devrilmesinden sonra 1917'de Rusya'ya döndüğünde 46 yaşındaydı ve neredeyse yirmi yıldır orada neredeyse hiç yaşamamıştı. Çoğu Rus tarafından tamamen bilinmese de Bolşevik parti üyeleri için neredeyse bir peygamber olarak kabul edilmişti.

Şubat 1917 Devrimi

1917 de ordu içersindeki husursuzluk arttı ve güçlü bir şekilde barış sesleri yükselmeğe başladı. Askerlerin aşırı hoşnutsuzluğu, işçiler ve köylüler arasındaki devrimci ruh hali ile birleşti. Başka bir fark daha vardı. Başarılı bir devrim liderlik ve organizasyon gerektirir. 1905'teki ayaklanmada hem bir liderlik hem de organizasyon eksikti. Bu yaşananların sonucunda Şubat 1917 de ihtilal gerçekleşti.

Şubat 1917 devriminde, Lenin'in hiçbir etkisi olmadı, fakat onsuzda Rus devrimi farklı bir yöne gidebilirdi. Ayaklanmanın patlak vermesi onu gafil avlamıştı. İşin ilginç yönü ise, Lenin bu sırada Rusya da değil, İsviçre'de sürgünde bulunuyordu. Ancak Çar Nicholas II, Mart'ta tahttan çekilmek zorunda kaldığında, ilk devrimin geldiğini biliyordu. Bu kez, 1905'ten farklı olarak, mümkün olan en kısa sürede Rusya'ya dönmek istedi ve zorunda kaldı.

Bir Avrupa savaşının ortasında bunu söylemek yapmaktan daha kolaydı. Ancak bu noktada kader araya girdi ve Avrupa tarihinin akışını değiştirdi. Alman hükümeti, onun ve yaklaşık otuz silah arkadaşının İsviçre'den, Rusya'ya trenle seyahat etmesine izin vermişti. Almanların, Lenin'in bu yolla Rusya'ya geri dönüşünü sağlamaları bir tesafüf değildir. Berlin üzerindeki askeri baskıyı azaltabilmek için Rusya'daki ihtilali kendi çıkarları açısından desteklediler ve bu yollarda Rusyayı zorlamak ve savaş dışı bırakmak ve daha fazla batı cephesine yoğunlaşmak istediler. Tarihin ilginç yönü Troçki'ye göre, devrimin başarısı Lenin'e bağlı kalmıştır. İlginçtir ki devrim Alman emperyalistleri tarafından gerçekleştirildi.

Lenin Nisan 1917 de Rusyaya geri döndü, fakat Rus halkının çoğunluğu ve işçi sınıfı tarafından bilinmiyordu. Çünkü son 10 yılını Rusya dışında ve öncelikle Avrupada geçirmişti. Dönüşünde başına geçtiği Bolşevik partisinin sadece 23.000 üyesi vardı ve bir kitle partisi değildi. Fakat parti kısa sürede bir kitle partisine dönüştü ve bunda Leninin önemli katkısı olduğu ifade edilir.

Ekim 1917 Bolşevik Devrimi Geliyor

27 Mart 1917'de Lenin, İsveç üzerinden Finlandiya'ya Rusya'ya bir yolculuğa çıktı ve buradan 3 Nisan akşamı geç saatlerde Petrograd'a ulaştı. Gezi sırasında, proletaryanın ve küçük köylülerin iktidarı ele geçirmesi için radikal bir stratejinin taslağını kaleme almıştı: Nisan Tezlerini, Petrograd'a varır varmaz, kendisini karşılamak için çok sayıda toplanan destekçilerini hemen, uzlaşmaz radikalizmi hakkında bilgilendirdi.

Takip eden haftalarda, mesajını gerçek bir faaliyet kasırgası içinde kamuoyuna duyurdu: Mayıs ayında 48 makalesi Pravda'da yayınlandı; mayıs ve haziran aylarında 21 konuşma yaptı. Burada iki rakip iki partinin, Sosyal devrimciler ve Menşevikler Lenin'in sahip olduğu örgütlenme yeteneğine sahip değildiler.

Şubat 1917 devriminde, Çar devrilmiş ve yerine geçici bir hükümet kurulmuştu. Amaçları, geniş kapsamlı sosyal özgürlüklerin getirilmesinin temellerini atmak ve anayasal bir kural inşa etmektir. Bolşeviklerin, her zaman rakip devrimci partilerin, Menşeviklerin ve Sosyal Devrimci Parti'nin temsilcilerinin egemen olduğu Sovyetlerde öncü güç haline gelmesi gerektiğinde ısrar etti.

Parti içinde yorulmadan çalışan ve daha sonra Bolşevik rejiminde önemli bir rol oynayacak olan Lev Kamenev, Grigori Zinovyev, Nikolay Buharin, Joseph Stalin ve Menşevikler'in saflarından önemli bir savaşçı olarak görev yapan, Lev Troçki gibi yetenekli yardımcıları vardı. Özellikle, Troçki, mükemmel bir konuşmacı, mükemmel bir aktör ve organizatör olarak öne çıktı. Ancak Menşevik geçmişi ve daha sonra Bolşevizme geçmesi (sadece 1917'de) nedeniyle şüpheyile karşılandı. Buna ek olarak, kaba, kibirli ve ben merkezciydi ve bu nelerden ötürüde hareket içersinde yeni düşmanlar edindi. Bu grupta yer alan devrimcilerin hiçbiri, Lenin'in yerine geçmeyi düşünmedi. Hepsi onun liderliğini tartışmasız kabul etti.

Sürekli propaganda meyvesini vermeye başladı. Bolşeviklerin destekçileri, özellikle muazzam kargaşadan ve dörtnala koşan enflasyon ve artan arz kıtlığının damgasını vurduğu korkunç yaşam koşullarından yararlanabildikleri için büyüdüler. Ayrıca, ordudan da firari sayısı arttı.

1917 Haziran ayı başlarında hükümete karşı şiddetli gösteriler patlak verdiğinde Lenin, sağlık nedeniyle Finlandiyada bulunduğu bir sırada, Bolşevik bir grup, silahlı bir ayaklanma zamanının geldiğini düşündüler. Lenin acilen Petrograd'a döndü,

Bu zamansız ayaklanma sonucunda Bolşevikler geçici olarak prestij kaybettiler ve geçici hükümet karşı saldırıya geçti. Lenin, Alman casusu olarak damgalandı ve acilen tutuklanmasını hesaba katmak zorunda kaldı. 9 Temmuz'da Sinovyev ile Eylül ayının sonuna kadar saklandığı Finlandiya'ya kaçtı.

Kuşatılmış Geçici Hükümet için en büyük felaket, 1 Temmuz'da Fransa'nın güneyine askeri bir saldırı başlatmasıydı. Her şeyden önce, hükümet bu zaferin getireceği popülerliği umuyordu. Ordudaki ruh halini iyileştirmek ve toplumda kendi konumunu güçlendirmek istiyordu. Bununla birlikte, barış propagandasının askıya alınmasına neden olan ülkedeki aşırı savaş yorgunluğu göz önüne alındığında, bu oldukça riskli bir adımdı ve ayın ortasında taarruz çöktü ve Rus birlikleri düzensiz bir şekilde geri çekildi.

Bu olay, geçici hükümetin konumunu daha da zayıflattı ve bahardan bu yana takipçileri önemli ölçüde artan Bolşevikleri güçlendirdi. Birçoğu patronlar tarafından işten çıkarılan işçiler fabrikaların yönetimini devraldı, köylüler dükkanları işgal etti, askerler firar etti. Lenin, "*Şimdi iktidarı ele geçirmeyi, bekleyin... Şimdi iktidarı ele geçirmedek tarih bizi affetmeyecektir.*" dedi.⁸

⁸ . Ian Kershaw,a.g.e.s.54

Ekim 1917 Bolşevik Devrimi ve Sonrası

Lenin 7 Ekim'de kılık değiştirerek ve sahte pasaportla Petrograd'a döndü. İktidarın Bolşevikler tarafından ele geçirilmesi neredeyse hiç kan dökülmeden ve temelde tek bir günde, 25 Ekim'de gerçekleşti. Lenin'in sonraki günlerdeki rolü, devrimin başarısı için alınması gerekli önemler açısından önemliydi.

İlk Barış Kararnameleri barış görüşmelerine katılmanın ön koşulu olarak ilan edildi, yani cephede savaşın derhal durdurulması. Toprakla ilgili ikinci kararname veya "Lenin'in kararnamesi" ile büyük toprak mülkiyeti tazminatsız olarak kamulaştırıldı ve toprak ticaretine son verildi

Lenin, ancak 1920 sonbaharında iç savaşın sona ermesi ile Mayıs 1922'de ağır bir felçle kısmen felç geçirmesi arasındaki kısa dönemde, geniş ülkenin tamamı üzerinde tam iktidar sahibi oldu.

Bundan sonra, ölümüne kadar çok az zamanı kaldı ve büyük ölçüde çalışmadı. Şiddetli felç onu etkisiz hale getirene kadar, yorulmaz, güçlü ve canlı bir düşünür ve tartışmacı olarak kaldı. Önde gelen Bolşevik-politikacılar, Troçki, Stalin, Sinovyev, Kamanev ve Buharin kendi aralarında iktidar mücadelesini başlattılar, fakat hepsi Lenin'e karşı kayıtsız şartsız sadık kaldılar.

Lenin'in devlet başkanı olarak ilk büyük meydan okuması, ülkeyi iç savaşın girdabına girmeden önce, Birinci dünya savaşından çıkarmaktı. Stalin, Kamenev ve Sinowyeve, Batı Avrupa'daki daha devrimci potansiyelden şüphe duyanlar arasındaydı, Halkın Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Troçki da devrimin Avrupa'ya yayılmasını ve evrensel bir devrime dönüşmesini bekliyordu.

Nihayet, 3 Mart 1918'de Rusya açısından çok olumsuz Brest-Litovsk anlaşmasını imzalandı. İlginçtir ki ne Lenin ne de Troçki isimlerini antlaşmanın altına koymadılar. Bu antlaşma ile Rusya, topraklarının büyük bir bölümünü, nüfusunun üçte birini ve endüstriyel ve tarımsal kaynaklarının yarısını kaybetti.

1918 yazında tüm gücüyle patlak veren ve Batı destekli karşı devrimci güçlerin yeni rejimi devirmeye çalışmasıyla iki yılı aşkın bir süre boyunca şiddetlenecek olan korkunç iç savaşta, bu arada Askeri Halk Komiserliği görevine geçen Troçki vazgeçilmez bir rol oynadı. İç savaş devam ederken, kıtlık önemli ölçüde daha da yaygınlaştı. Gıda fiyatları yükseldi ve karaborsa oluştu. Kulaks- büyük toprak sahipleri- idam edildiler. Bu süre zarfında milyonlarca insan hayatını kaybetti.

30 Ağustos 1918'de Lenin'e neredeyse başarılı bir suikast girişiminden sonra, omzundan iki kurşunla vuruldu. 23 Mayıs 1922'de ciddi bir felç geçirdi ve yılın ikinci yarısında fiziksel çöküntüler yaşamaya devam etti, böylece okunaklı bir şekilde zorlukla konuşabiliyor veya yazamıyordu.

Geçici Hükümet teslim oldu. Aynı gün gün açılan 'İkinci Tüm Rusya Sovyetler Kongresi,' daha devrimci bir hükümetin oluşumunu onayladı. Bolschicki partisi, Menşevikler ve Sosyal devrimcilere ek olarak hükümete dahil edildi. Lenin, ayaklanmaya önderlik eden Troçki'ye hükümet başkanlığı görevini devralmasını bile önerdi. Görünüşe göre Lenin, partinin liderliğine odaklanmak istedi ve hükümetin liderliğini kendi adına devralmayı reddetti. Eğer Lenin'e yol vermek isteyen Troçki teklifi kabul etseydi, Sovyetler Birliği tarihi farklı bir şekilde gelişebilirdi Bolşeviklerin yeniden ortaya çıkışını takip eden yıkıcı iç savaşın krizi ve Lenin'in ölümünden sonraki iktidar boşluğu, Stalin'in iktidarı ele geçirmesine zemin hazırladı.

Lenin, geniş ülkenin tamamı üzerinde, ancak 1920 sonbaharında iç savaşın sona ermesi ile Mayıs 2022'de ağır bir felç geçirerek kısmi felç geçirmesi arasındaki kısa dönemde tam iktidar elde etti. Bundan sonra, ölümüne kadar sadece bir buçuk yıldan biraz fazla bir süre kalmıştı ve bu süre zarfında büyük ölçüde çalışmadı. 25 Ocak 1924'te son bir felç geçirdikten sonra aynı günün akşamı erken saatlerde vefat etti.

Lev Troçki'nin Sonu

Kısaca, Lev Troçki'den bahsetmek istiyorum. Lenin'in ölümünden sonra, Joseph V. Stalin, Troçki'nin zaten başlamış olan parti içindeki tecridini sürdürdü ve Pravda'da ona karşı bir kampanya başlattı.

Troçki 1925 yılında Savaş Komiserliği görevinden ayrılır ve böylece politik ve statü anlamında fiilen güçsüzleştirilir. 1926'da Politbüro'dan ihraç edilir ve Troçkist muhalefet hareketini başlatır. Kasım 1927'de, Troçki, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nden (SBKP) ihraç edildi. 1928'de diğer Troçkistlerle birlikte Sibiryaya sürgüne gönderildi. 1929'da Troçki Türkiye'ye sınır dışı edildi ve "Rus Devrimi'nin Tarihi" ve "Hayatım" adlı otobiyografik yazılarını Büyükadada yazdı. 1933-1934'te Sovyet vatandaşlığı iptal edildikten sonra, Rus gizli servisi, Stalin'in otokrasisinin bir rakibi olarak ona baskı uygulamaya başladı. Troçki, Fransa'ya, bir yıl sonra da gizli bir yere taşınır. Ancak bu yer, bir yıl sonra bilinir hale gelir. 1937 yılında, Oslo'da iki yıl kaldıktan sonra Troçki, vizeyle Meksika'ya sığınır. 1940 yılının mayıs ayında Troçki, Rus gizli servisi tarafından apartmanına düzenlenen silahlı saldırıdan kıl payı kurtuldu.

21 Ağustos 1940 da- Lev Troçki, bir sempatizan gibi davranan bir katil tarafından buz baltasıyla saldırıya uğradıktan sonra vefat etti.

Sonuç

Bolşevik Devriminin Lideri Lenini ve Ekim 1917 Devrimini kısaca değerlendirelim.

1. Çarlık Rusya'sında, komünist rejime dönüşen bu olağanüstü değişimin en büyük itici gücü, Birinci Dünya Savaşı ve onun sonucunda ortaya çıkan açlık, işsizlik ve büyük bir ekonomik bunalımlardır. Eğer Birinci Dünya Savaşı olmasaydı, Lenin ve halefi Stalin, Mussolini ve Hitler'in devletlerinin zirvesine ulaşma şansları çok az olurdu. Bu diktatörlere, iktidarı ele geçirme ve kullanma konusundaki özel yeteneklerinin ortaya çıkmasına yardımcı olan, savaşın neden olduğu ve ülkelerin içinde bulundukları benzersiz ve olumsuz ekonomik, politik ve ürünleridir.
2. Yukarıdaki notlarımızda belirttiğimiz gibi Lenin'in kaderini değiştiren üç önemli olay olmuştur. Birincisi, Alman hükümetinin savaş sırasında kendisinin ve arkadaşlarının Rusya'ya dönüşünü sağlamış olmasıdır. İkincisi, Troçki'nin, Lenin'in önerdiği hükümet başkanlığı önerisini reddetmesidir. Üçüncüsü de Lenin'e yapılan suikast girişiminden sonra yaşamını bir süre daha kötü şartlarda da olsa sürdürebilmiş olmasıdır.
3. Lenin iktidara geldiğinde, egemen bir sınıf olan aristokrasi zaten ortadan kaldırılmıştı. Resmi olarak komünizm rejimi altında sınıf ayrımı yoktu. Gerçekte ise devlet ve parti içersindeki parti üyeleri ve yönetici sınıf-Nomenklatura- onları nüfusun büyük çoğunluğundan ayıran ayrıcalıklardan ve maddi avantajlardan yararlanıyordu. Ama bu bir "sınıf dengesi" değildi. İşçi sınıfı adına ülkeyi yöneten seçkinler vardı ve Marks'ın teorisinin tam aksine, devrim bir ölçüde köylülerin de yardımıyla gerçekleşmişti. Marks'a göre "Proletarya Devrimini" ancak sanayi işçileri gerçekleştirebilirdi. Daha sonraları, "Bolşevik Rejimi" toprağa bağlı köylüleri, işçi statüsüne dönüştürmek için büyük gayret sarfetmiştir.
4. Lenin, iktidarı ele geçirmeden önce ve sonra alışılmadık bir kararlılık sergiledi: zorlukların ve başarısızlıkların üstesinden gelememe konusunda olağanüstü kararlı ve güçlü bir karaktere sahipti.
5. Her ne kadar Rusya 1913 yılında sanayide dünyanın beşinci ülkesi konumunda olsa bile, 'Birinci Sanayi Devrimini' ve aydınlanma dönemini Osmanlı İmparatorluğu gibi kaçırmıştı. Burada en önemli fark, Bolşeviklerin ve liderinin komünist rejimi oluşturmak ve yeni bir düzen kurmak için açılmaz bir iç savaş tercih etmiş olmaları ve ülkenin bir asıra yakın bir sürekendi içine kapanması gösterilebilir.

6. Buna karşın, ekonomik ve politik anlamda, Birinci Dünya Savaşı dağılan Osmanlı İmparatorluğuna, Cumhuriyeti kurarak son veren veren Atatürk ve yönetimi kan dökmeden, çağdaş batı medeniyetiyle bütünleşmeyi hedeflemiştir. 1991 sonrasında Lenin'in Kremlin meydanındaki kabri ve heykelleri kaldırılırken, Atatürk'ün Türk toplumu üzerinde yarattığı ve barışçı etkisi büyük bir ilgi ile devam etmektedir. Diğer önemli bir fark da Cumhuriyet hükümeti, Osmanlı hanedanını yurt dışına gönderirken, buna karşın Bolşevikler Romonow ailesini 1918 yılında katlettiler.
7. İlginç diğer bir nokta da Lenin yaşamının yaklaşık 20 yılını Avrupa'da, özellikle İsviçrede) geçirmesine rağmen, değişimin reformist ve demokrasi yoluyla iktidara gelme yöntemine karşı çıkmıştır. Burada, Rusların tarihten getirdikleri aşırı, açmasız ve uzlaşmaz geçmişten gelen rejim kültürlerinin önemli bir rolü olduğunu düşünüyorum.
8. Komünist lider Lenin, Karl Marks ve Friedrich Engels tarafından geliştirilen doktrine alenen saygı göstermek zorunda kaldı. Sonraki yıllarda kullanılan Marksizm-Leninizm sloganı, Bolşevik Parti'nin liderlik kadrolarının inşası ve uyumu için, kitlesel etkinliğinden daha önemliydi. Çünkü, kurulan komünist rejim, Marks'ın tezlerine ve devrim şartlarına uygun değildi.
9. İç savaş sırasında Lenin, Sovyet düşmanlarına karşı terörün uygulanmasını ve yayılmasını güçlü bir şekilde destekledi . 1917'de yayınlanan, "Devlet ve Devrim- (Staat and Revolution)" adlı kitabında bu tezini şöyle savunur: "Zaferle sonuçlanan iktidar ele geçirilmesinden sonra, kapitalist sınıfı yok etmek ve "proletarya diktatörlüğünü" gerçekleştirmek için şiddet gereklidir."⁹ 1991 yılında Sovyetler Birliğinin yıkılmasından ve Rusya Federasyonu'nun kurulmasından sonra da baskıcı, despotik politik ve ekonomik yapısını koruyor ve devam ettiriyor.
10. Lenin hasta olduğu dönemde, bıraktığı vasiyetinde, Stalin'in tasfiye edilmesi gerektiğini ve Troçki'yi tasviye ettiği ileri sürülür. Fakat çok geç kalmıştır. Hiçbir diktatör, sağlığında arkasından gelebilecek ikinci bir lidere izin vermedi. Stalin parti sekreteri olarak Lenin hastalığı sırasında gerekli önlemleri almaya ve devrim, kendi çocuklarını tasfiye etmeğe başlamıştır. Merak edilen sorunlardan birisi de Stalin'in yerine Troçki partinin ve

⁹ Ian Kershaw, a.g.e. s.58

yönetimin başın geçseydi ne olurdu? Yaşanan deneyimler, Troçkininde ilk aşamada devrimin yerleşmesi ve özellikle öncelikle Avrupada ve daha sonra uluslararasılaşması için tüm askeri ve baskıcı gücünü kullanabileceğini gösteriyor.

NOT: Bu çalışmamızda aşağıdaki kaynaklardan yararlanılmıştır.

Ian Kershaw “Der Mensch und Die Macht,” DVA, 2023, ss.37-73; Lothar Rühl, “Aufstieg und Niedergang des Russischen Reiches,” DVA, 1991, ss.339-380; Helmut Schmidt (Hg), Vertiefungen: Klaus Ache, “Wohin geht Russland, Siedler, 2010, ss.67-96., Vladimir Lenin, Brittanica, <https://www.britannica.com/biography/Vladimir-Lenin>.